

זהו למעשה מנגנון ההסוואה המוכר, רק שבמקום להסוות את עצמנו בטרם עת, אנו מסווים את הסכנה מפנינו בזמן אמת. בהתמודדותנו עם האיום שמייצגת הטכנולוגיה, מנגנון זה בא לידי ביטוי באסטרטגיות של ביות האלבית, כגון ביזור, מזעור, מגדור, הומור וחמידות.

תוכנתנו להאמין שריכוזיות היא שורש כל רע וביזוריות היא חופש. אך ביזור הכוח מאפשר לו בפועל להתעצם מבלי שיחווה כמאיים, זה נחוה כחופש בשל העדר ממשק פיקוח ברור שמגלם את הכוח. כפי שמרוב עצים לא רואים את היער, ריבוי של מסכים ומצלמות הופך את נוכחות הטכנולוגיה לשקופה, לחלק מהרקע. כשכולם יכולים לראות אותך כל הזמן, זה מאד קרוב לתחושה שאף אחד לא מסתכל כרגע. ואולי מהגבול העמום הזה נולד ההיפוך שבו המעקב הופך להשגחה מנחמת ואנו מזמינים את כל האחים הקטנים לחיינו ונאבקים להיראות כפרקטיקה של הנכחה.

הטכנולוגיות הכי מתוחכמות ופולשניות מגיעות אלינו לרוב כאלגוריתמים, ללא גילום חומרי שאפשר לפגוש באמצעות חושינו ולתפוס את השלכותיהן, כך שלא ניתן להיבהל. במקרים אחרים, כמה שהטכנולוגיה חכמה יותר כך הממשק שלה תמים יותר, מתרחק מהאנושי, למשל רמקול חסר פנים באיכות נקבית קלילה של משרתת, כמו סירי של אפל או אלקסה של אמאזון. מעצבי הרובוטים למדו מעולם האנימציה כיצד לעורר בנו רגש ללא האנשה, לדמות מחוות אנושיות גם בהעדר דמיון גופני ובכך להתחמק מ"עמק המוזרות" האלביתי בפן החזותי. כתוצאה, רובוטים חודרים לחיינו כיום בעיצובי חמידות יפניים, שמקשים לדמיין את הפוקימון המתוק והצייתן שמנקה את השטיח או מטפל בסבא, מתמרד ומשתלט על העולם.

לא פלא, אפוא, שהסמל של תרבות האינטרנט הוא החתול החמוד: חיית טרף מסתורית בעלת עבר אלילי, המגיעה אלינו בגרסה וירטואלית, מבויתת, ממזערת ומתוקה להפליא. עמוק בלב אנו יודעים שחתולים וגם טכנולוגיות אינם מבויתים באמת, מדי פעם הם מזכירים לנו שהם טורף מסוכן ושהם המארחים אותנו בעולמם ולא להיפך. אך אנו בוחרים להדחיק זאת, להתמקד בחמידותם ולהתפעל מקסמם. וכך, ההתבוססות בחמידות הקסומה היא מה שממסך את המפגש היומיומי עם חוסר הוודאות העמוק, ההפכפכות האנהרנטית והאימה הטוטאלית בעולם שיצרנו לעצמנו.

ד"ר כרמל וייסמן היא חוקרת תרבות דיגיטלית במכון כהן להיסטוריה ופילוסופיה של המדעים והרעיונות באוניברסיטת תל אביב

העדר המודעות העצמית של חתולים מציעה לצופיהם ביוטיוב שתי הנאות עיקריות: לדמיין איך זה להיות חופשיים ממעקב, ולחוות את הפיקוח כדבר שאינו בעייתי. סרטוני חתולים מאפשרים לצופיהם התמודדות עם תרבות המעקב, והם עושים זאת בשכחה הצוהלת של חתלתול הקופץ לתוך קופסת טישו.

(Radha O'Meara, *Do Cats Know they Rule YouTube? Surveillance and the Pleasure of Cat Videos*, 2014)

תגובה מאת ד"ר כרמל וייסמן: תראי תראי! / ליטל בן חורין נצר *LDRC, or Lana Del Rey Changed (since the fire nation attacked) / מורנו פרנה*

מפגשנו עם הטכנולוגיה ככוח חברתי במאה ה-19 התאפיין במגע קר ומנוכר עם היעילות, המכניות והאוטומטיות שלה, בפחד שנאבד את אנושיותנו ונהיה שכמותה, ואף שהגולם יקום על יוצרו וישמידנו. פחד זה קינן בתת מודע הקולקטיבי של המאה ה-20 והשתרש במדע הבדיוני המערבי, גם כשהטכנולוגיה שינתה פניה ממכונות ייצור ומלחמה לגאדג'טים מעוצבים ושירותים דיגיטליים. אך במאה ה-21 נדמה כי הפחד מתחלף בהתלהבות, וסיוטי העבר מוגדרים מחדש כחלומות העתיד.

אם אבותינו חששו מקדמה טכנולוגית שתשחק את האנושיות, כיום אנו עמלים לשדרג את עצמנו טכנולוגית כדי למצוא את אושרנו במרחב הפוסט-אנושי. אם אבותינו חשו אי נוחות, "אלביותיות" (uncanny), למראה מאפייני טכנולוגיה שהזכירו מאפיינים אנושיים, כיום האלביתי הפך למוכן מאליו: אנו מתאמצים לייצר טכנולוגיות בצלמנו ובדמותנו כגון בינות מלאכותיות, רובוטים וישויות וירטואליות, ולהיכנס ליחסים עמן. ואולי המפתיע מכל, תרבות המעקב של "האח הגדול" שהטילה את צילה על המאה ה-20, התממשה במאה ה-21 באופן מקיף ומעמיק יותר מסיוטי של ג'ורג' אורוול, אך במקום להיבהל ולהתחבא או להתנגד, רצנו לזרועותיו של האח והתחננו לסלפי אתו. אז מה קרה כאן?

לכל בעלי החיים יש מנגנון תגובה אבולוציוני-הישרדותי להתמודדות עם איום - "הילחם, ברח או קפא". מותר האדם הוא סוג התגובה הרביעי - שקר לעצמך. סכר לעצמך שאתה בכלל לא בסכנה, הרגע לתוך לוע הטורף והתפעל מחדות מלתעותיו.